

LAPSZEMLE

Osztrák barátaink lapja, a MITTEILUNGEN DER ÖEG 2008. júliusi számában beszámolót közöl a belga egyesület alapításának 50. évfordulója alkalmából rendezett találkozóról. A cikk illusztrációja a nálunk is jól ismert, neves belga grafikus, *Antoon Vermeyleen* kisgrafikája, mely szerkesztőnk, *Király Zoltán* részére készült. – További, három képpel kísért cikkében

Antoon Vermeyleen műanyagmetszete, X6/3, Op. 285 (2003) 65×105 „A négy évszak”

méltatja az alkotót *Joke van den Brandt*, megemlítve, hogy a neves grafikus tavaly ünnepelte 76. születésnapját.

Rövid hírben a szerkesztő arra hívja fel a figyelmet, hogy a FISAE XXXIII. kongresszusát Törökországban rendezik meg 2010-ben. Az eddigi hírekkel ellentétben azonban az nem Ankarában, hanem Isztambulban lesz.

Egy türingiai kisvárosban rendezett kiállításról számol be a német MITTEILUNGEN DER DEG 2008/2 száma. A 65. születésnapját ünneplő *Olaf Gropp* tárlatán, melyet a helyi népiskolában rendeztek, 150 grafikája volt látható. Ennek egyharmada volt az ex libris. Az ünnepektől kívánsága szerint a látogatók ajándékot nem hoztak, hanem ételeket, az ananászsalátától a türingiai kolbászig terjedő választékkal. A lap közli a születésnap tortája fényképét (!) is. Ezen a szöveges jókívánások mellett egy félig levetkőzött hölgy is látható.

A 175 éve született *Brahms*ról közöl a továbbiakban cikket a lap, megemlítve, hogy a nagy komponista 1853-ban ismerkedett meg a magyar *Joachim József* hegedűművésszel. Ez utóbbi hozta őt össze *Schumann*-nal, akivel haláláig tartott barátsága.

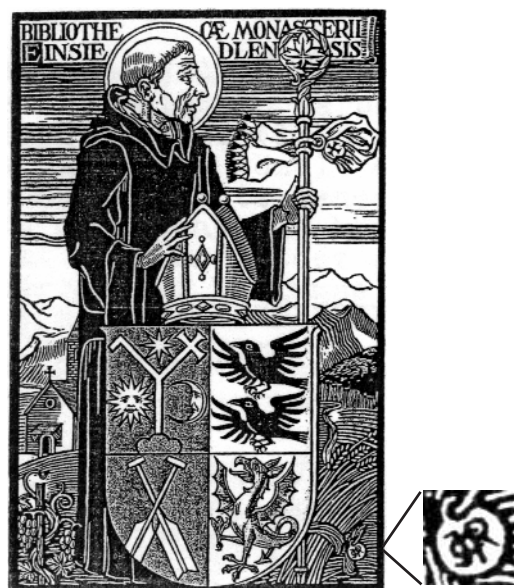
A könyvjeggyel való találkozásának történetét mondja el *M. Eguchi* a THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 143. számában. „A szépség a részletekben van” című írásban a fél évszázada született szerző elmondja, hogy fiatal korában verseket írt. Költeményei már 21 éves korában megjelentek egy japán nyelvű kiadványban, melyben kisgrafikákat is közöltek. Élete további során megismerkedett e kisgrafikák alkotójával, aki első ex librisét is készítette. A szerző elmondja még, hogy az ex librist a japán művészek nem ismerték. Az általuk készített kisméretű grafikákat netsuke

néven illették. Végül megemlíti, hogy már 7 saját nevére készült ex libris van, mindegyikük témája a nő és a könyv.

A Hollandiában megjelenő EXLIBRISWERELD 2008. évi nyári száma *Jos van Waterschoot* cikkét közli „Nyár az ex librisen” címmel. Köztudott, hogy ebben az évszakban lehetséges a szabadban való festés, sőt a vitorlázás is, azonban néha esik az eső. Mindezeket a tényeket örökítették meg a kortársak a cikket kísérő 7 könyvjegy-illusztráción.

Előző számunkban már említettük, hogy holland testvérlapunk, a BOOKMERK szerkesztését *Karl Wissers* vette át. A személyi változás a lap külső megjelenési formájában is megmutatkozott. A most ismertetésre kerülő 26. szám a XXI. század kisgrafikai folyóiratainak példaképet teremtette meg. Kitűnő papíron, remek tipográfiával, számtalan, eredeti nagyságú és színű képpel kísérve ismertet néhány, általunk nem ismert belga művészt. Külföldre kalandozva flamand nyelvű méltatás olvasható a bolgár *Onnik Karanfilian* és az Ausztriában született és Itáliában élő *Jürgen Czaschka* munkásságáról, pompás illusztrációk kíséretében. Hazai vonatkozású közlemény nincs a lapban, melynek egyetlen hibája, hogy hiányzik az oldalak számozása, az utókor bibliográfusainak nem kis bosszúságára.

A Svájcba megjelenő SELC EXPRESS 72. száma több cikkben foglalkozik az ottani Einsiedeln város történetével. Szomszédságában született *Paracelsus* (1493-1541), a neves orvos, természetkutató és alkimista. Arcképe három ott közölt

Ismeretlen alkotó: Einsiedeln könyvtárának ex librise

ex librisen is szerepel. Egy további cikk a városban alapított bencés kolostor könyvjegyeit mutatja be. Itt 1602 óta fordulnak elő könyvjegyek. A szakirodalom mintegy 90 ilyen tárgyú ex librisről tesz említést. A svájci nagy tavak környékén fekvő város történetét *Marianne Kalt* foglalja össze, megemlítve, hogy a hely már a XIV. század óta Mária-zarándokhely is volt.

Meleg hangú méltatást közöl a lap *Andruskó Károly* zentai művésztől elhunytá alkalmából.

A cseh gyűjtők KNIZNIJ ZNACKA c. lapjának 2/2008. számában olyan művésztől esik szó, akinek főfoglalkozása a könyvkötés. *Ladislav Hodny* apja mesterségét folytatja,

miközben tevékeny grafikus is. Az írásból megtudhatja az olvasó a könyvkötés arany szabályát, mely szerint egy könyv olyan kötést érdemel, amilyent a tartalma kíván.

A pilzeni Európa Ház májusban japán exlibris-kiállítást rendezett Humplik úr gyűjteményéből. Közel 30 művész alkotásait láthatta itt a közönség. A cikk szerzője szerint az esemény azért volt jelentős, mert japán könyvjegyeket kevesen gyűjtenek.

Finnország területén számos tó mellett hatalmas erdők találhatók. A fa feldolgozása jelentős iparág Finnországban. Ennek mozzanatait ábrázoló ex libriseket szedte csokorba *Erkki Tuominen* az EXLIBRIS UUTISET 111. számában.

Ugyanennek a folyóiratnak a 112. számában olyan finn könyvjegyek méltatása olvasható, melyek a római világ jelképeit (ión oszlopok, Colosseum) ábrázolják. Unto Paananen cikke 12 ilyen lap képét is közli.

Az ugyancsak finn EXLIBRIS ABOENSIS 62. száma egy egész oldalon közli azoknak a könyvjegyeknek a képét, melyek meghatározását, az alkotó kilétének közléseit az olvasóktól kéri. – A lap arról is hírt ad, hogy az országban tavasszal hat

Vecserka Zsolt fametszete, X1/2 (2007), 165×83

könyvvásáron is szerepeltek az ex librisek. – *Gian Carlo Torre* cikke újabb Don Quijote-ábrázolásokról szól, mintegy 20 ilyen alkotás képét is bemutatva. Magyar alkotó nem szerepel az írásban.

Leila Lehtiranta írása az erdélyi ex librisek kapcsán bemutatja *Vecserka Zsolt* itt is közölt fametszetét. A 27. oldalon a szerzőné fényképe látható.

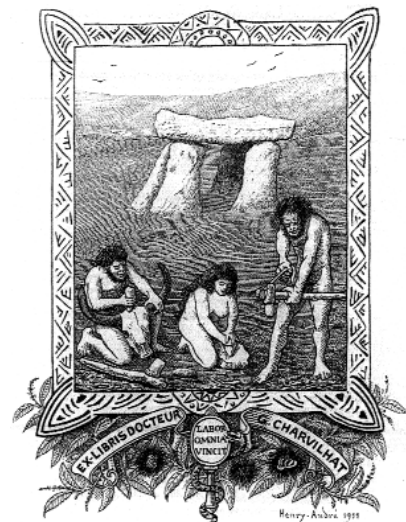
Előző számunkban ismertettük a *Lenkey István* által összeállított katalógust, mely a Putnokon korábban rendezett kisgra-

fikai kiállítás anyagát tartalmazza. A magyar művészek közel 400 alkotását tartalmazó tárlatról értő méltatás jelent meg a Pécsen kiadott HETEDHÉTHATÁR című folyóirat júliusi számában. A cikket író *Rónaky Edit* nemcsak ismerteti a város kulturális életében jelentős eseménynek számító tárlatot, hanem egyben áttekinti a könyvjegy történetét a Corvináktól a KBK mostani tevékenységéig. Alapos cikkéből tudtuk meg, hogy *Lenkey* tagtársunk, lapunk megbecsült munkatársa a kiállítás teljes anyagát Putnoknak, a gyermekkori város múzeumának ajándékozta, a kiállított szakirodalommal együtt. Ezzel is viszonozni kívánta a szülőföldtől kapott útravalót.

Büszkék voltunk arra, hogy folyóiratunk az exlibris-lapok között egyedülálló módon egy idő óta 3 idegen nyelvű (francia, angol, német) tartalmi kivonattal jelet meg. (Ezt az eredményt annak a három önzetlen tagtársunknak köszönhetjük, akik ezeket a fordításokat elvégzik.) A pekingi olimpia idején nemcsak számos sport-világrekord dőlt meg, hanem az előzőekben említett egyeduralmunk is elillant. Francia barátaink L'EX-LIBRIS FRANÇAIS című lapjának most megjelent, összevont 246. és 247. száma ugyanis 7 nyelven ismerteti az 58 oldalas kiadvány tartalmát. Az érdeklődő olvasó számára megemlítjük, hogy ez francia, angol, német, olasz, portugál, spanyol és holland nyelven történt.

Terjedelmének több mint felét szenteli a lap *Henry-André* (1857-1932) grafikusuk életmű katalógusának. Az eredeti néven *André Schulz* a franciaországi Ville-d'Avrayban született. Apja litográfus volt. Ő is folytatta a nyomtatás mesterségét, később azonban áttért modernebb technikákra is. Exlibris-gyűjteménye jelentős volt. *Jaques Laget* róla szóló cikkének itt közölt első része az általa készített 70 könyvjegyet mutatja be, eredeti nagyságban és színben. Nagy részük klisé nyomat, de rézkarc is szerepel köztük. Stílusa a század első felének formavilágát idézi. Az itt közölt lapja 1911-ben készült. Az alkotásjegyzék a tulajdonosról megemlíti, hogy ősrégészettel is foglalkozó orvos volt, aki hobbijáról számos cikket írt. Könyvjegyen egy híres franciaországi dolmen (síremlék) képe is jelzi érdeklődési körét.

Henry-André klisérajza, P1 (1911), 99×76

Értékes könyvek pompás bőrkötésének belső oldalát védte valamikor az oda ragasztott, sokszínű márványpapír. Egy szerző most 4 olyan könyvjegy képét mutatja be, melyet ilyen márványpapír-alapra nyomtattak, szerintünk vitatható eredménnyel.

A lap közli az olvasókkal, hogy megjelent a francia ex libris enciklopédiájának XVII. kötete. Valamennyi eddig megjelent kötet beszerezhető Nancyból. A művek az 1496-1920 évek alkotásait tartalmazza az alkotók nevének ábécé sorrendjében. Árúk a terjedelmüktől függően 30-tól 53 euróig terjed.

A Debrecenben megjelenő irodalmi és művészeti folyóirat, a NÉZŐ PONT 2008 nyári száma számunkra érdekes hírekkel jelent meg. A folyóirat, melyet Vitéz Ferenc neve fémjelez, színvonalas tanulmányokkal, ismertetőkkel lát napvilágot. E folyóiratban egy cikk javaslatot tartalmaz a Déri Múzeum Baráti Köre Grafikusok és Kisgrafika Barátok Tagozatának létrehozására. Az alapos ismeretekre valló cikk felveti, hogy e társaság rendszeresen összejönne, könyvjegy-cserék, ismeretterjesztő előadások lennének. A szervezés szeptemberben indul. Következő számunkban visszatérünk erre a kezdeményezésre, mindenesetre egyesületünk minden támogatást megad hozzá.

Egy ismertetést is olvashatunk Szilágyi Imre grafikáinak minikönyvéről, melyről mi is hírt adunk Könyvespolc rovatunkban.

KÖNYVESPOLC

ÚJABB KIADVÁNY KÉKESI LÁSZLÓRÓL

Kékesi László sokoldalú művészetéről eddig már több kiadványt jelentetett meg hagyatékának hűséges gondozója, ifj. Kékesi László. Az egyikről (*Álmok, színek, bélyegek. 1. köt.*, 1995) azt írtam a *Kisgrafika* 1997/3 számában: „Őszinte szívvel gratulálunk a szerzőnek: ő már megtette a magáét, hogy méltó módon felmutathassuk Kékesi László munkásságának értékeit itthon és külföldön egyaránt.” Ezzel persze a korábbi művekre is utaltam, ám a „megtette” szót, amely valamilyen befejezettségére utal, elhamarkodottan írtam le. A szerző az elmúlt év decemberében adta közre az *Apámról írták, mondták, 2. kötet* című legújabb opusát. Míg az előző kötet az 1963-tól 1993-ig megjelent cikkeket, tanulmányokat, kiállítási megnyitó beszédeket közli, ez a kötet – szerves folytatásaként az előzőnek – az 1994-től 2006-ig közreadott publikációkat gyűjti össze. Hozzá kell tennünk, nem keveset: míg az első kötet terjedelme 113 lap, a másodiké 97, annak ellenére, hogy az előbbi 40, az utóbbi 12 év terméséből válogatott. Noha a szerző az alcímben azt írja válogatott írásokat közöl, azt hiszem, hogy ennek ellenére teljességre törekedett. Így közli, ha egy Kékesi bélyeg megjelent egy külföldi lapban, ha pl. a *Dunántúli Napló* hírt adott a művész kiállításáról, vagy ha Kékesi László neve megjelent valamilyen szövegkörnyezetben (idézi, olykor kommentálja is azokat), de közli a kiállítási meghívók, katalógusok szövegét, valamint azt is, hogy hol jelentek meg a művész alkotásait bemutató illusztrációk.

Természetesen a terjedelmesebb írásokkal együtt: Kékesi újabb kiállításait megnyitó beszédeket (dr. Lenkey István, P. Fekete József írásait), megemlékezéseket a művésztől (ifj. Kékesi László, Simon Gy. Ferenc, Szenes János és mások tollából), valamint egyéb dokumentumokat. Az utóbbiak közül külön említésre méltó annak a szerződésnek a szövege, amelynek kíséretében Kékesi Lászlóné Simontornyának adományozta a „*Kékesi László Grafikai Gyűjtemény*”-t, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által több mint 20 millió Ft eszmei értékben megállapított, mintegy 2000 grafikát.

Az olvasó számára azonban bizonyára legnagyobb meglepetés az, hogy ifj. Kékesi László – egyéb írásai mellett –

az 1993 óta megjelent újabb „Könyv Kézirat”-aiból is közöl rendkívül érdekes írásokat. E könyvek címei – megemlítve, hogy a nagy betűs kiemelések így szerepelnek a kéziratban – a következők: *Utóirat apám levelezőlapjaihoz. Kékesi László levelezőlap tervezői munkásságához* (2000, 441 old.), *ÁDÁM APÁNK GYERMEKEI ÉS EGY FAUN DÉLUTÁNJA. Kékesi László ceruzarajzai* (2001, 288 old.), *IN IPSO RADICATI. Kékesi László egyházmegyei munkássága* (2000, 725 old.), *...míg ujjam el nem fárad. Kékesi László illusztrátori munkássága* (2004, 725 old.), *CLOU. Kékesi László grafikusművész AKTALBUMA* (2005, 228 old.). Ha csak a kiadványok megjelenési éveit, azok terjedelmét szemléljük, akkor is láthatjuk – nem szólva a korábbi művekről –, hogy szerzőjük Kékesi László művészetének szinte kiapadhatatlan sokoldalúságát veszi számba, tárja fel, nem szűnő lelkesedéssel, kitartó következetességgel és eléggé nem becsülhető szorgalommal. Mindehhez hozzá tartozik, hogy a közölt részletek – noha természetesen nem mellőzik az apa-fiú kapcsolatból önkéntelenül is adódó személyes hangvételt – Kékesi László művészetén is túlmutató, olyan művészettörténeti fejtegetéseket, a kortárs és régebbi alkotókra is kitekintő méltatásokat, eszmeifuttatásokat tartalmaznak, amelyek önmagukban is igen tanulságosak, s amelyek persze végül mindig visszakanyarodnak Kékesi munkásságához. Nincs terünk idézni a szerző szakirodalmi tájékozottságát tükröző írásokból, csak megjegyezzük, hogy pl. Kékesi illusztrációiról megjelent könyvében külön fejezetet ír *A művészet osztályozásáról, a grafikai ágakról, illusztrátorokról* címmel. Az aktalburnról szólva a művészet fogalmáról medítál szellemesen, addig, amíg eljut az emberábrázolásig, a meztelen női testet ábrázoló alkotásokig, majd édesapja munkásságáig. Kékesi egyházművészetéről szólva, befejezésként Gauguin egyik képének címére – *Honnan jövőnk? Mik vagyunk? Hová megyünk?* – utalva említi, hogy édesapja folyamatosan erre kereste a választ: „Életművével csak így lehetett megfogalmazója a keresztény európai magyarságnak és a keresztény magyar európaiságnak.”

Mint a korábban kiadott kiadványok, ez is gondos tipográfiai megoldásokat alkalmaz, több mint 30 illusztrációt közöl, a képek jegyzékében gondosan feltüntetve azoknak a különböző alkotásjegyzékekben szereplő katalógusszámát is.

Végezetül mit kívánhatnánk mást a szerzőnek (és Kékesi László művészetének kedvelőinek), hogy a számos kéziratos könyv után egy nagyobb példányszámban megjelenő, nyomtatott monográfiában összegezze édesapja munkásságát. Ehhez és további alkotómunkájához kívánunk sok örömet!

Arató Antal

RÉZKARCOK SZILÁGYI IMRE KISGRAFIKÁIBÓL

Minikönyv, Debrecen, 2008, Fábán Bt. Nyomda

Sokan emlékeznek még manapság a minikönyvek divatjára. Néhány évtizeddel ezelőtt évente több tucatnyi látott napvilágot könyvkiadó vállalatok vagy az állami cenzúra éberségét kijátszó magánszemélyek igyekezetéből. Nagy keletje volt ezeknek a kötetkéknek, melyek mérete hol nőtt, hol csökkent. A legkisebbek csak néhány millimétert tettek ki, ezeknek azonban a szenzáción kívül semmi értékük nem volt.

Gazdag könyvtárak jöttek létre a gyűjtők otthonában és nem egy közülük könyvkiadási remekmű volt formai és tartalmi szempontból egyaránt. Mostanában még az antikváriumok fiókjaiból is eltűntek e kis ékszerek, így eseményszámba megy